

XXXVII. ORSZÁGOS ÜLÉS

1866. márczius 6-dikán

Szentiványi Károly elnöklete alatt.

Tárgyai : Bemutattnak : Bethlen Farkas gr. és Wodianer Albert b. megbízó levelei ; margitai kerületi lakosok kérvénye a debreczen-szatmár-szigeti vasut előmozdítása iránt ; Pfaff Józsefné panasza a mohácsi törvényszék ellen ; Cudic Dániel kérvénye 1849-ben lefoglalt ingóságai kárpótlása iránt ; Miketich Antal, Cvitkovich Lukács és Busch Alvináé egy magyar menekült árvájának segélyezése iránt. Szavazás a második fölrati bizottság tagjaira. Határozatba megy, hogy a házszabályok átvizsgálása külön bizottságra bízandó, a bizottság tagjai azonban csak akkor választassanak meg, midőn a ház többi bizottságait is megválasztja. Azon indítvány, hogy a közös viszonybeli bizottság üléseiben minden képviselő jelen lehessen, elesik. A kérvényi bizottság szabályszerű megújítása elhatározatik. Az osztályok végleges megalakítása az erdélyiek beérkeztéig elhalasztatik. Az új felirati bizottság tagjaira történt szavazás eredménye kihirdetetik.

Az ülés kezdődik d. e. 10 $\frac{1}{2}$ órakor.

Elnök: A mai ülés jegyzőkönyvét Joannovics György fogja vezetni, a szóelőket Tóth Vilmos jegyzi fel. Következik a tegnapi ülés jegyzőkönyvének meghitelesítése.

Dimitrievics Milos jegyző *(olvassa a márczius 5-dikén tartott ülés jegyzőkönyvét.)*

Elnök: Bethlen Farkas gr. küküllőmegyei és Wodianer Albert b. érsekújvári kerületi képviselők bemutatják megbízó leveleiket. Az állandó igazolási bizottsághoz fognak utasíttatni.

Biharmegye margitai választókerületének választói és lakosai a debreczen-szatmár-szigeti vasutat pártoltatni kérik.

Pfaff Józsefné kéri a mohácsi törvényszéket kötelezteni, hogy a részére hozott ítéletet hajtsa végre.

Cudic Dániel ottoesáni határőrezredbeli volt lelkesztől, midőn 1849 marc. 13-án elfogták, némely ingóságait, melyek 1004 ft 43 kr-ra becsültettek, elvették. Előlegkép kapott 150 ftot ; a hátralevő összeget bármely pénztárból kéri magának kifizettetni. *(Derűltség.)*

Miketich Antal, Cvitkovics Lukács, volt hadnagy és Busch Alviná, szegénységüket panaszolván, egy magyar menekültnek hajadon árvája segélyezéseért folyamodnak. Ezen kérvények a kérvényi bizottsághoz utasíttatnak.

A tegnapi napon méltóztatott a t. ház elhatározni, hogy az Ő Felsége leiratára készitendő javaslat kidolgozása végett kiküldendő bizottság tagjaira a szavazatok ma adassanak be : méltóztassanak tehát a szavazatokat beadni.

(Név szerinti fölszólítás útján beadatnak a szavazati jegyek.)

Miután a szavazatok beadattak, kívánja-e a t. ház, hogy holnap külön ülés tartassék, és azon a

szavazás eredménye kihirdetessék ? vagy pedig hogy most az ülés fölfüggesztessék és a szavazatok a mellékteremben számíttassanak össze ? *(Fölkiáltások : Most !)* Azon t. képviselő urak, kik a szavazás eredményét most kívánják megtudni, méltóztassanak felállani. *(Megtörténik.)* A többség azt kívánja, hogy az eredmény most hirdetessék ki : ennélfogva az ülés most fel fog függesztetni. *(Felkiáltások : Nem szükséges ! A tárgyalást folytatni lehet ! Az egyik jegyző az irnokokkal összeszámíthatja a szavazatokat !)* Az egyik jegyző ki fog menni a mellékterembe, és a szavazatokat össze fogja számítani. *(Tóth Vilmos jegyző a szavazati jegyeket összeszámítás végett a mellékterembe viszi.)*

A mai napirendre két indítvány tárgyalása van kitűzve. Az egyiket Eötvös József b. képviselő adta be, a házszabályok átvizsgálása tárgyában. Fel fog olvastatni. Harminczan irták alá a következő indítványt.

Joannovics György jegyző *(olvasni kezdi az indítványt.)*

Klauzál Gábor: Talán jó volna t. alelnök urat felkérni, legyen szives a szavazatok összeszámításánál jelen lenni.

Elnök: Andrassy Gyula gr. alelnök felkértek, sziveskedjék a szavazatok összeszámításánál jelen lenni.

Joannovics György jegyző *(újra elkezdé és be is végzi a házszabályok megváltoztatására vonatkozó indítvány fölolvasását.)*

Eötvös József b.: Ugy hiszem, ezen indítványt nem szükséges indokolni ; csak az volna a kérdés, hogy a t. ház mily formában akarja ezen szabályok átvizsgálását eszközölni ? Én azt hiszem, legjobb volna egy 12 vagy 15 tagból álló bizottságot kinevezni, mely a házszabályokat átvizsgálja és véleményét a házhoz benyújtja. A ház azután e

javaslatot az osztályokhoz utasíthatná: mert ez csakugyan oly ügy, melyet, úgy tartom, igen cél-szerű lesz, ha az osztályok pertractálnak. Hogy azonban az osztályok működhessenek, szükséges, hogy előbb kész munka terjesztessék eléjük. Bátorokodom tehát indítványozni, hogy egy 12 tagból álló bizottság neveztessek ki s bizassék meg az átvizsgálással. *(Helyeslés.)*

Halász Boldizsár: Én úgy vagyok meggyőződve, hogy azon t. urak, kik az indítványt tették, már gondolkodtak is e tárgy fölött; azért legjobb volna őket a javaslat kidolgozásával megbizni, és miután az indítványt aláírók számosabban vannak, legezlszerűbb volna, ha magok közül neveznének ki egy albizottságot, mely a szükséges munkálatokat elkészítené.

Besze János: Én meg azt kívánom, hogy az osztályok vegyék át azonnal a tárgyat, és tanácskozáskor fölötté, az osztályok előadói üljenek össze és dolgozzanak ki javaslatot. Ez a legezlszerűbb. *(Zaj. Ellenmondás.)*

Wlád Alajos: T. ház! Minthogy föl kell tenem azon t. tagtársaimról, kik ez indítványt aláírták, hogy ezen tárggyal tüzetesen foglalkoztak, én már oeconomiai szempontból is azt indítványoznám, hogy a ház szabályainak átvizsgálásával bizassanak meg azon érdemes urak, kik az indítványt előterjesztették. *(Ellenmondás.)*

Elnök: Méltóztatnak-e megegyezni abban, hogy egy külön bizottság készítse el a tervet? *(Zaj. Felkiáltások: Igen! Nem!)* Talán méltóztatnak 12 tagu bizottságba beleegyezni? *(Zaj. Némelyek: Az osztályokhoz! Mások: Külön bizottság!)*

Perczel István: Nekem ugyan észrevételem nincs az elnök ur által föltett kérdésre; de azt hiszem, legezlszerűbb volna, ha ugyanazon urak, kik az indítványt tették, bizatnának meg az átvizsgálással. *(Zaj.)*

Elnök: Vannak sokan, kik külön bizottságot kívánnak; más képviselő urak pedig azt indítványozzák, hogy az indítványt aláírók bizassanak meg a tervezet elkészítésével. Méltóztatassanak tehát azok, kik külön bizottságot kívánnak, fölkelni. *(Megtörténik.)* A nagy többség külön bizottságot kíván. Tán méltóztatnak beleegyezni egy 12 tagu bizottságba? *(Helyeslés.)*

Papp Zsigmond: Én 15 vagy 13 tagot kívánnék, de mindenestre páratlan számút. *(Zaj.)*

Deák Ferencz: Igen sok fontos tárgy levén, mire nézve országgyűlési előmunkálatok szükségesek vagy legalább igen hasznosak lennének, nekem szándékom, mihelyt a királyi leiratra adandó válaszfóliákkal tisztában leszünk, a t. ház előtt egy indítványt tenni, mely abban fog állani, hogy több tárgyra, melyeket meg is fogok nevezni, bizottságok levén szükségesek, melyek előmunkála-

tokat tegyenek és adatokat szerezzenek, méltóztatassék a ház egy kis számu bizottságot kinevezni, mely kijelölné, melyek azon tárgyak, melyekre ily bizottságok szükségesek, hány tag legyen minden bizottságban, micsoda tárgyak tartozzanak egyik és másik bizottsághoz, hogy-miként érintkezzenek — ha szükséges lesz — ezen bizottságok egymással, szóval az eljárásnak valóságos programját készítse el, *(Helyeslés)* mert mindazok igen bő előleges megfontolást vesznek igénybe. Nem sorolom elő most a tárgyakat, fontosságukat mindenki tudja és érzi. Csak azon kérdést kívánom a tisztelt házhoz intézni, hogy mivel a házszabályok megvizsgálására külön bizottság megválasztását méltóztatott elhatározni, nem volna-e jó ezen külön bizottság megválasztását akkorra halasztani, midőn a sok rendű tárgyakra kiküldendő bizottságok iránt mintegy program fog készítettetni? *(Élénk helyeslés.)*

Elnök: Méltóztatnak ezt elfogadni? *(Elfogadjuk!)* Ennélfogva ezen indítvány is akkorra halasztatik. Elvileg ki van mondva, hogy bizottság fog az átvizsgálás végett kiküldetni, de a tagok választása akkorra halasztatik. *(Helyeslés.)*

Napirenden van Perczel István képviselő ur indítványa. A jegyző ur föl fogja olvasni.

Joannovics György jegyző (fölolvassa*).

Perczel István: Csak igen röviden kívánom indítványomat indokolni. *(Halljuk!)*

Nem vonhatja kétségbe senki, hogy az ugynevezett osztrák örökös tartományok és Magyarország között fenforgó közös viszonyok megállapítása s kezelése nem csak alkotmányos önállásunkra és függetlenségünkre, hanem, azt lehet mondani, egész politikai s társadalmi életünkre nézve roppant horderejű, befolyásu. Az egész haza, de azt merem mondani, egész Európa élénk figyelemmel kíséri ez érdemben lépéseinket: a haza azért, mert az önállóságot, függetlenséget, melyre minden magyar ember oly büszkén emlékszik, továbbá is fentartva s biztosítva kívánja látni; Európa azért, mert e helyen, e földterületen, hol épen hazánk fekszik, az európai diplomatia egy erős, hatalmas állam lételet politikai szükségnek tartja. Nagy tehát a föladat, mely bennünket tekintetben ér; de nagy a felelősség is, mely nem csak a kiküldött bizottságot, hanem a háznak minden egyes tagját, különösen hazánk irányában, lekötelezi.

Meg vagyok győződve, hogy a ház minden tagja ez érdemben úgy, a mint legjobbnak tartja, és teljes lelkiismeretességgel kíván eljárni. De föl sem teszem a t. házról, hogy a háznak akármely tagjától kívánná elzárni a legcsekélyebb utat és módot, mely uton és módon magának megszerezhesse mindazt, a mi ezen nagyfontosságú kérdés

*) Lásd az *Ironmányok* 18-dik számát.

megítélésére és mindenoldalu megismerésére szükséges. Nézetem szerint az alapos és mindenoldalu discussio a legalkalmasabb mód a discussió alatt levő tárgy megismerésére. Én tehát azon nézetben vagyok, hogy midőn a küldöttség a közös viszonyokat tárgyalni fogja, az nyilvánosan történjék, hogy így a ház minden tagjának módjában legyen a szükséges adatokat megszerezni. *(Helyeslés.)*

Méltóztassék a tisztelt ház e felett határozni; én csupán azon esetre, ha ellenésvetételek lennének, tartom fönn feleletemet.

Deák Ferencz: Tisztelt ház! A tisztelt háznak van joga bizottságot választani; és van joga a föltételeket megszabni, melyek mellett azt megválasztotta. Ha tehát a t. ház azt állapítja meg, hogy az nyilvánosság mellett dolgozzék, igen természetes, hogy a bizottság tartozik a ház határozatának engedelmeskedni. Hanem részemről a munkálatok elkészítésénél a nyilvánosságot nem tudnám tanácsolni. *(Helyeslés.)*

Valamely munkálat elkészítése: eszmecsere; azt hiszem tehát, hogy midőn valamely bizottság valami munkálat, valami javaslat elkészítésével foglalkozik, bizonyosan nem elhatározott véleménynyel az egyes tárgyak iránt fognak a tagok oda menni, s nem úgy, hogy capacitálásra ne hajlanának. A tapasztalás azt mutatja, hogy valamely társaságban, valamely bizottságban, a kölcsönös discussio meg szokta változtatni az egyes emberek véleményét. Hajdani időben a nyilvánosság koránsem volt oly terjedt, mint most. Ha most nyilvánosak lesznek a bizottság ülései, a mit egy képviselő a bizottságban mond, az másnap minden magyar és nem-magyar lapban elterjed; pedig lehet, hogy ugyanazon képviselő holnap az ellenkező véleményt fogja mondani, mert meggyőzték az ott felhozott okok. Így tehát nehezítve lesz a discussio az által, ha előre kikürtölik, hogy valaki ezen nézetet vallotta, és azt ma megváltoztatja. Azt mondják ugyan, hogy erős elhatározásu ember ezzel nem törődik; de általában emberek vagyunk. Én több országgyűlés alatt igen sok küldöttségben voltam szerencsés részt venni, de azok sohasem működtek nyilvánosságban, hanem a mi a küldöttségben megállapított, ha mint javaslat már elkészült, azután került teljes nyilvánosság elé. Azt hiszem, nem az fekszik érdekében akár az országnak, akár a képviselőháznak, hogy minő phasisokon mentek keresztül egyesek véleményei, míg a bizottság tanácskozásai erre az eredményre jutottak, hanem az fekszik érdekében, hogy minő az eredmény, s mi annak motivuma, a mi megállapított.

Ha el volna zárva a további nyilvánosság, akkor nem szólnék semmit; de hiszen, ha a bizottság munkálatát elkészíti, azt a háznak beadja, s a

háznak joga van a kilencz osztálynak kiadni, s ha azok keresztülmentek rajta, a középponti bizottság újra átnézi s beadja a háznak, és itt újra discussió alá kerül. Az ily munkálat teljes nyilvánosságra jó először a ház előtt, másodszer az egyes osztályok tagjaira nézve az osztályban, hol alkalom van a megvitatásra. Én tehát az eddigi szokástól való eltérést e részben épen nem tartom czélszerűnek.

A szabályok sem emlitenek sehol nyilvánosságot a bizottságra nézve. Azt mondhatni ugyan, hogy nem is tiltják. Igen, de mikor határozottan kiteszik a szabályok, hogy a ház ülései nyilvánosak, azt pedig nem mondják, hogy a bizottságok vagy osztályok ülései is nyilvánosak: azt hiszem, elég világosan szólnak a házszabályok. Mert mikor valamely szabály megállapítatik s alóla kivétel nem tétetik, mindenki tudja, mit tesz ez. Az osztályok ülései sem voltak nyilvánosak, s ha egyik a másik osztályba ment, nem joggal volt ott.

Én tehát nem látok okot arra, hogy az eddigi gyakorlatot megváltoztassuk; de igen sokat arra, hogy meg ne változtassuk. Ilyen különösen a czélszerű és kényelmes munkálkodás tekinteté, és az, hogy az ilyen nyilvánosságnak nem volna határamert ugyanazon alapon és ugyanazon joggal, mellyel valaki azt kíváná, hogy, nem tudom micsoda nyilvánosság jogánál fogva, ott legyen, midőn az 52 tag tanácskozik, ugyanazon joggal kívánhatná, hogy midőn az 52 a maga kebeléből 5 tagot kiküld, ott is jelen lehessen — s ezt így végletekig lehetne vinni.

A ház ülései nyilvánosak; ott minden ember jelen lehet; minden követ részt vehet a főforgó tárgy fölötti vitában; hanem hogyan szülemlik meg az eszme, milyen phasisokon megy keresztül: azt megtudni sem az ország, sem a közönség érdekében nem fekszik. *(Élénk helyeslés.)*

Kállay Ödön: Ha a t. ház az előttem szóló nagyérdemű képviselő urnak azon indítványát elfogadja, hogy ezen bizottság munkálata majd az osztályokhoz utasíttassék, akkor nincs szavam; de ha ez nem fogna megtörténni, akkor a dologhoz hozzá kell szólanom. Nagyon fölfogom én annak igazságát, hogy lehetnek tárgyak, hol a titoktartás szükséges, midőn például számadások lucubratiója van munkában vagy archivumokból kell actákat szedni és combinálni; de a jelen bizottságban nem lévén egyébről szó, mint a közös viszonyok elveinek meghatározásáról, nem látom a titoktartás szükségét. Itt pedig nem is oly nyilvánosságról van szó, hogy az egész közönség jelen legyen a tárgyalásokon, hanem csak a képviselők, kiknek a törvényhozás embryójában részt venni teljes joguk van. Azt hiszem, hogy a közös viszonyokban is kölcsönös capacitatio alapján hamarabb fog történni.

ni egyezkedés, mint ha a bizottság titokban tartaná értekezleteit. Nem látom tehát okát, hogy midőn a ház minden tagját érdekli a közös viszonyok tárgyalása, miért zárjuk ki belőle a ház tagjait. *(Helyeslés a bal oldalon.)*

Zichy Antal: Nem levén tagja a bizottságnak, talán annál elfogulatlanabbul mondhatom el szerény nézeteimet.

Én a dolog természetében állónak tartom, hogy ha a ház valamely ügyben bizottságot nevez ki, annak ülései titkosak legyenek és ott számosan mint hallgatók ne szerepeljenek. Megvallom, minden tisztelet mellett, melylyel a szónokok iránt viseltetem, még itt a ház nyílt ülésében sem igen szeretem a betanult dictiókat; ha pedig a bizottság üléseiben igen sokan lesznek jelen, el nem kerülhető az, mire Deák Ferencz nagyérdemű képviselőtársunk is észlelt, hogy a képviselők, barátságos eszmecsere helyett, mely őket nem kötelezi, hogy a fölhozott okoknál fogva nézeteiket meg ne változtathassák, némi gènebe ne jöjjenek — hogy úgy fejezzem ki magamat — és úgy szólván dictiókat ne tartsanak. Ez pedig sehogy sincs a dolog érdekében.

Én magamat, mint egyszerű képviselőt, ezen bizottság irányában, ugyanazon helyzetbe teszem, mint tenném, és a minő helyzetben volna az egész képviselőház szemben egy felelős kormányval. Minden parlamentben minden egyes képviselőnek joga van az ugynevezett sárga, veres, vagy kék könyvbe akár mikor beletekinthezni. Senki sem kíván, és a parlamenti gyakorlat szerint senkinek sem is jut eszébe a miniszterektől akkor kívánni fölvilágosítást valamely dolog felől, midőn az még folyamatban van. *(Helyeslés.)* Önök mindnyájan tudják a parlamenti gyakorlatból, hogy igen sok eset van, melyekben, ha a minisztert nem a maga idejében interpellálják, ez egész nyíltsággal azt feleli: Uraim, ebben a tárgyban most még nem adhatok fölvilágosítást, mert az alkudozások még folyamatban vannak; és a miniszter ezen nyilatkozatában a ház többsége rendesen megnyugszik.

Örülök, hogy alkalmam van kijelenteni részemről, és kijelentenünk mindnyájunk részéről, kik extra muros vagyunk, azon álláspontot, hogy fentartom magamnak és fentartjuk mindnyájan, hogy ne csak a munkálat eredményét, de titkos rugóit és adatait, magunk kellő tájékozása és szavazatunknak annak idejében leendő kellő indokolása tekintetéből, megtekinthessük és e célra, valahányszor szükség leend, még a munkálat folyama alatt, annak teljes befejezése előtt is, például zárt ülést kívánhassunk és a bizottságot, vagy egyes osztályát mintegy kérdőre vonhassuk. *(Derűtség.)* Bocsánatot kérek, a szabályok értelmében mindig van joga 20 vagy nem tudom hány képviselőnek

zárt ülést kívánni, és ettől minket elzárni nem lehet, mihelyt szükségesnek fogjuk tartani, s mindnyájan tudni ohajtjuk, mennyire haladt s mely stadiumban áll e nagyfontosságú, életbevágó kérdés tárgyalása.

Röviden szólva, megnyugszom abban, hogy a tárgyalás titkos legyen, és az indítvány ellen szavazok. *(Helyeslés.)*

Böszörményi László: Megvallom, midőn a közös viszonyok rendezése fölött tanácskozándó nagy számú bizottság megválasztatása indítványoztatott, nem gondoltam arra, hogy ezen bizottság munkálkodása az itt kívánt nyilvánosságot meg ne nyerve. Megmondom, miért. Mert azon indítvány előterjesztése után, mielőtt az itt tárgyalatott volna, mindazon tanácskozásokban, hol képviselőitársaimmal együtt lenni szerencsém volt, úgy tapasztaltam, hogy a bizottságnak ily fokú nyilvánosság melletti működése, mint a hogy indítványozva van, oly czélszerűnek, oly elfogadhatónak találtatott, hogy a ház többsége véleményének hittem akkor, azon első órákban, midőn e kérdés fölmerült.

S valamint én ezt természetesnek is találtam akkor, úgy senki más sem látott abban veszedelmet, hogy ezen tanácskozások nyilvánosak legyenek. A hol ugyanis magam is jelen voltam az ezen kérdés fölötti eszmecserenél, minden ember osztózott a helyzet rendkívüliségéről való meggyőződésben, melyben mi most vagyunk. Az indítvány is fölemlíti, hogy rendkívüli fontosságú a tárgy, melyben a bizottság munkálkodni fog; és én hozzáteszem, hogy mióta ezer éve Alpárnál megirták az ország életét, azóta fontosabb működés, legalább ilyen uton, nem forgott fenn e hazában. Ma ugyanis nem kevesebbről van kérdés, mint arról, vajon azon ezeréves élet tartassék-e tovább fenn, vagy ne: mert az ezen bizottság által készítendő munkálattól és tovább folytatásától függ azon nagy kérdés.

De nem csak ez teszi fontossá a kérdést, t. ház, hanem azon helyzet is, melyben vagyunk. A t. indítványozó úr maga mondá, hogy, „ha csak tegnap nem jött le a rendelet, ma is az abszolutismus alatt vagyunk.“ És ez, fájdalom, így is van: mert semmi nyilvánosság az országban, sőt mondani lehet, jóformán félrevezetett nyilvánosságunk van; nincs hatósági élet; a sajtó, bátran kimondhatom, nem teszi azt a szolgálatot a hazá érdekében, mit tőle méltán el lehetne várni. *(Élénk helyeslés a bal oldalon.)* Micsoda biztosíték van most, t. ház, ily fontos kérdés fölötti tanácskozásnál? Igenis, van biztosíték — megadom — azon bizottság minden tagja iránti tiszteletben; és nagyon rosszul vélekednének rólam, ha tán szavaimból azt akarnák kimagyarázni, hogy nincs bizalmam azon férfiak irányában, akár a bizottság ösz-

szessége, akár egyes tagjai iránt; de, t. ház! ha én azon bizottság tagja volnék, megvallom, óhajtanám, hogy oszolja meg a rám nehezedő felelősség az által, hogy minden szavam a nyilvánosság által ellenőriztessék.

T. ház! én nem is tudom az okát, miért ne lehessen a bizottság tanácskozása ennyire nyilvános: mert hiszen ha 67 képviselő meghajlik a titoktartás parancsa előtt, midőn azt a czélszerűség kívánja, akkor, azt hiszem, joggal nem lehet kételkedni abban, hogy azt a többiek is meg fogják tartani.

És épen azon capacitatio, melyet t. házánkfia Deák Ferencz felhozni méltóztatott, épen ezen capacitatio az, a mi előttem kívánatosá teszi, hogy halljam és hallják meg többi képviselőtársaim is apró stadiumait a tanácskozásnak; mert e részben magam is úgy tartom, hogy nem vagyok magamnak elegendő és más sem az magának, és hogy az érintkezés sokat felvilágosít. De nem is tartom bajnak, ha valaki ma ilyen véleményen volt, és a capacitatio által holnap véleményét megváltoztatja, mert: „sapiens est consilium mutare in melius.“ Én ezt a közönség előtt is ép úgy megteszem, mint titokban. De, t. ház! hozzáteszem, hogy a dolog nem is titok egyfelől: mert tapasztalhattuk egy más bizottságnál, hogy munkálata fölfelé nem volt titok: és így nem látom át okát annak, miért legyen egy bizottságnak munkálata titok — tán csak lefelé? *(Helyeslés.)*

Épen azért fölhívom azon tisztelt bizottság tagjainak figyelmét arra, hogy nem látok semmi veszélyt a nyilvánosságban: mert csakugyan áll az, hogy azon stadium, melyben a bizottság az elvek megállapítása fölött fog tanácskozni, nem tart hat hosszú ideig, és hogy ezután a fontosabb számadási irományok és egyéb előmunkálatok eszközlésére a bizottság albizottságokat fog kiküldeni, melyeknek működésénél szükségtelen a nyilvánosság; és azt hiszem, maga az indítványozó, Perczel István képviselőtársunk is az indítványt csak ily értelemben tette hogy t. i. a tanácskozás csak akkor legyen nyilvános, mikor a bizottság teljes számban működik, nem pedig akkor, midőn albizottságokra fog oszolni.

En tehát az indítvány mellett szavazok. *(Helyeslés.)*

Zsedényi Ede: T. ház! Én az indítványozó urat, és indítványa pártolót csak arra akarom figyelmeztetni. . . .

Nyáry Pál: Van jogom a szónok urat félbeszakasztani, mert a házirendre hivatkozom.

Zsedényi Ede: Én már megkezdtem beszédemet.

Nyáry Pál *(olvassa a házszabályok 46. §-át):* „Szót kérhetnek bármikor azok is, 1) kik napirend-

det indítványozni, 2) netaláni személyes megtámadásra válaszolni, vagy 3) a házirendre hivatkozni akarnak.“ E joggal élek tehát, mert kötelességemnek tartom figyelmeztetni a t. házat, mielőtt az indítvány lényegére átmenne, a házszabályok 34. és 35-dik szakaszaira. A 34-dik §. így szól: „Ha oly indítvány terjesztetik elő, mely nem törvény alkotását czélozza, fölvételi ideje meghatározatván, az alatt kinyomatik és a ház tagjai közt szétosztatik.“ Ez megtörtént. A 35-dik §. pedig: „Elérkezvén a fölvételi idő, az indítványozó kifejtí indítványát, és a ház szavazás útján elhatározza, vajon az indítvány tárgyalás alá vétessék-e, vagy ne.“ Ennélfogva kívánom, hogy előbb ezen kérdésem essünk át. *(Helyeslés.)*

Zsedényi Ede: A ház a tanácskozásba belement; ennélfogva hivatkozom a házszabályok 57-ik §-ára, melyben egyenesen az áll: „A szót beszédében megszakasztani nem szabad.“ *(Helyeslés derültség.)* Én pedig már megkezdtem beszédemet.

En az indítványozót, és indítványa pártolót arra akarom figyelmeztetni, hogy ezen indítványozott nyilvánosság egy ujdont új neme volna az országgyűlési gyakorlatnak és majdnem példa nélküli a javaslatok kidolgozásával megbízott választmányoknál: mert egy esetet kivéve, midőn t. i. 1840-ben kiküldöttünk a váltótörvénykönyv kidolgozására egy kerületi választmányt, nincs rá eset, hogy egy választmány nyílt ajtóknál tanácskozott volna. S még ezen, a váltótörvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottságra sem lehet itt hivatkozni: mert az egészen száraz tárgy volt; és akkor a tanácskozáshoz szakértő embereket kellett hívni; ez is tehát csak annyiban volt nyilvános, a mennyiben más emberek is vettek benne részt, mint a bizottság tagjai. *(Ellenzés.)*

Tagadni nem lehet, hogy e kettő közt nagy a különbség: mert — mint az előttem szóló sem tagadja — ezen most szóban levő választmány nyilvánossága által inkább csak a rokonszenvek és indulatok ébresztethetnek. Ha tehát maga a fölirati javaslat fölötti választmány szükségesnek tartotta a titoktartást — nem hiszem ugyan, hogy titoktartásra lehetne kötelezni 52 tagot — annál kevésbbé szükséges a nyílt ajtóknál tanácskozás ez esetben épen azért, mivel nem volt még oly kényes tárgy köztanácskozás alatt, mint a közös viszonyok tárgya, és a hol, ha balhírek terjesztése által az indulatokra hatni lehetne, ez épen ezen javaslat jövőjét megronthatná, mielőtt még a ház elé került.

El nem fogadhatom az általános és ezen képviselőház tagjaira szorított nyilvánosság közt föltett különbséget; sőt azt tartom, hogy az indítványozott még károsabban hatna, mint az általános: mert — mivel ez esetben a közönség és a hírlapírók a híreket csak közvetve, nem pedig közvetlenül kap-

nák — könnyen megtörténhetnék, hogy a fonákul fölfogott eszmék és elferdített nézetek nemhogy a fogalmak czélba vett tisztázására szolgálnának, hanem ellenkező hatással lennének. Sőt attól tartok, a minék már itt e helyen is voltunk tanui, hogy a zajongások, közbeszólások és a tanácskozó tagok előadott nézetei fölött azonnal a hely színén gyakoroltatni szokott bíráskodások — oly körülmények, melyek mellett a tanácskozások kellő csendben és kellő komolysággal nem folyhatnak — nem fogják az eszmék tisztázását és a kölcsönös értekezést elősegíteni, hanem épen ellenkezőleg hatni: mert, a mint épen pest-belvárosi tisztelt képviselőtársunk jól mondotta, az egyszer kijelentett vélemény megmásítását — bár azt a tanácskozások alatt fölhozott okok által támasztott ellenkező meggyőződés hozná is magával — nehezenék. Sőt tudjuk, hogy képviselőtársaink, egyik vagy másik párthoz tartozván, a pártvéleménynek meg nem felelő nézetek tartózkodás nélküli kijelentése, épen a hallgatóság, illetőleg a képviselők jelenléte által lehetlenné válnék, vagy legalább nehezítettnek. Továbbá az is tekintetbe veendő, hogy az eszmék tisztázása és a vélemények előkészítése, ha ezt akarják ezen nyilvánosság által elérni, föltételezve van az által, hogy ugyanazon tanácskozó tagok nézetei valódi fogassanak föl, azaz hogy ne párt-nézetből bíráltassanak meg, hanem úgy, a mint kimondatnak, s csak vélemények előkészítésére szolgáljanak: a mi pedig, mint itt is tapasztaltuk, alig volna remélhető.

Igenis, mikor törvények hozatnak, szükséges, hogy ezen legfőbb hatalom felett a nyilvánosság őrkdjék; szükséges, hogy a nemzet előtt a törvények indító okai és erkölcsi jelleme tudva legyenek. De ebből nem következik, hogy már a javaslatok előkészítésénél és keletkezésének minden stadiumánál meglegyen a nyilvánosság azon neme, mely itt terveztetik. Azt tartom, az előkészítő tanácskozásoknál egyáltalán nem szükséges azon anyagi érintkezés, melyben az egész törvényhozó testület a közönséggel van.

Azonkívül figyelmeztetem a t. házat, hogy ha maga azon választmány netalán szükségesnek fogja tartani a nyilvánosságot, ebbeli szándékát jegyzőkönyvének nyilvánítása által teljesítheti, mint ezt egykor a büntető törvénykönyv kidolgozására kiküldött bizottság tette. Ezt azonban a választmány böles belátására kell bízni.

Én tehát az indítványt el nem fogadhatom. *(Felkiáltások: Szavazzunk!)*

Elnök: A szabályok 34. és 35-dik pontja különbséget tesz az indítvány fölvétele és tárgyalása között. Igaz, hogy a fölvétel el volt határozva a mai napra, de nem a tárgyalás. Ennélfogva, ha a t. ház méltóztatik kívánni, mindenekelett a fölött

méltóztatassék határozni, hogy e fölvételen túlmenjünk-e vagyis tárgyaljuk-e az indítványt? *(Zaj, eltenmondás.)*

Kállay Ödön: T. ház! A kérdéshez kívánok szólni. A házszabályok azon pontját igen jól ismerem, hogy ha beadatik valamely indítvány, az a ház asztalára kerül. A házszabályok szerint a ház a fölött határozhat: akarja-e az indítványt tárgyalni vagy a tárgyalásból kizárni? De ezt a kérdést jelenleg már tárgyaltuk.... *(Fölkiáltások: Nem!)* és így szavazatra, nem tudom, mit lehetne mást kitűzni, mint hogy az indítvány elfogadtatik-e vagy nem? *(Helyeslés a szélső bal oldalon, más részről ellenmondás.)*

Halász Boldizsár: Én is a kérdéshez vagyok bátor szólni. Ha Nyáry Pál képviselőtársunk indítványát megtette volna, mielőtt a szőnyegen levő indítvány tárgyalásába belementünk, pártolnám; de miután az indítványt tárgyaltuk, én részemről ezen kérdést el nem fogadhatom.

Deák Ferencz: T. ház! A szabályok, melyeket Nyáry Pál ur fölolvasott, azt mondják: ha oly indítvány terjesztetik elő, mely nem törvény alkotását célozza, fölvételi ideje meghatározatván, az alatt kinyomatik és a tagok közt szétosztatik; elérkezvén a fölvételi idő, az indítványozó kifejti indítványát s a ház szavazás utján elhatározza, vajon az indítvány tárgyalás alá vétessék-e, vagy ne. Itt az indítvány megtétetett, kinyomatott, a fölvétel ideje meghatározatott, s az épen ma van. Elérkezvén a fölvétel ideje, az indítványozó kifejtette indítványát. Hogy Nyáry Pál ur miért nem tette meg észzevételét előbb, arra egyszerű a felelet. A mint az indítványozó kifejtette indítványát, ő feliratta magát, de előtte többen voltak már fölírva; mihelyt rá került a sor, azonnal megtette indítványát. Az indítvány a ház szabályainak értelmében van téve, mert a fölött, vajon a kifejtett indítvány tárgyalás alá vétessék-e, csakugyan még nem határozatunk: tehát a fölött kell most határozni. *(Helyeslés.)* Az elnök kérdése tehát igen alapos, mert csakugyan a házszabály rendel, hogy azon kérdést kell szavazás alá bocsátani, vajon az indítvány tárgyalás alá vétessék-e, vagy ne? *(Helyeslés.)*

Böszörményi László: *(Zaj.)* A kérdéshez szólok. Megvallom, nem tagadhatom azt, mit Deák Ferencz tisztelt képviselőtársunk mondott, hogy t. i. Nyáry Pál urnak joga volt az indítványt megtenni, midőn föl volt írva — mert nem tudom, mikép volt fölírva; de azt tudom, hogy már magának az indítványnak tárgyalásába tényleg befolytunk. Már most elfogadva is azt, hogy itt a fölött lehetne és kellene szavazni a ház szabályai szerint, vajon az indítvány tárgyalás alá vétessék-e vagy ne? mondom, ha ez állana is, de miután az

indítvány már féligmeddig tárgyalatott, azon nézetben volnék, hogy ezen kérdésre nem alkalmazhatók oly szabályok, melyek az alkotmányos életet föltételezik, nem alkalmazhatók más parlamentek szokásai sem, melyek titkosságra, vagy nem titkosságra vonatkoznak, sem ezen háznak szabályai, mert háznak sem létezik valódilag úgy, a mint kellene. Minthogy ily rendkívüli esetben vagyunk, kérem a t. házat, vegye tárgyalás alá az indítványt. *(Fölkiáltások: Akkor a házszabályok semmire sem alkalmazhatók!)*

Tisza Kálmán: T. ház! Csak épen a Nyáry Pál ur által fölvetett kérdéshez akarok szólni, és azon meggyőződésemet akarom röviden kifejezni, hogy szerintem nem csak nem áll, de sőt veszélyes dolog volna azt mondani, hogy ha egyszer elmulasztottuk, a mit a szabály kíván, midőn ezen mulasztásban s az annak folytán elkövetett hibában benne vagyunk, sarrafigyelmeztetnek, már akkor általában tulvagyunk a szabályon és arra visszatérni nem lehet. Ily módon egy hibás lépés bármily viszonyok között véglethe kergetne bennünket. Azt hiszem, ha a ház a házszabályok ellen valamiképp vétett, és arra figyelmeztetik, okvetlenül kötelessége azokhoz visszatérni. A mit tisztelt képviselőtársam Böszörményi László mondott, hogy ily rendkívüli időkben nem lehet a szabályokat megtartani, ennek ellenében azt mondom, hogy mentül rendkívüliebbek az idők, mentül komolyabbak a tárgyak, annál inkább szükséges a szabályokat megtartani. *(Helyeslés. Szavazzunk!)*

Dimitrievics Milos jegyző: Tóth Lőrincz képviselő uron van a sor.

Tóth Lőrincz: Nem szólok, ha nem folytatjuk a vitát. *(Szavazzunk!)*

Elnök: Méltóztassanak mindenekelőtt a fölötte szavazni, hogy a beadott indítvány tárgyalás-e vagy ne. A kik a tárgyalást kívánják, méltóztassanak felállani. *(Megtörténik.)* A roppant többség azt kívánja, hogy ne tárgyalassék. *(Zaj.)*

Tisztelt ház! A szabályok 81. pontja azt kívánja, hogy a kérvényi választmány hónaponként újra választassék, vagy legalább azok, kik meg vannak választva, működésüket tovább folytassák. Méltóztatnak-e kívánni, hogy újtagok választassanak, vagy pedig azok, kik eddig működtek, folytassák működésüket? *(Maradjanak! Új tagok választassanak!)* Hogy a többség véleményét kimondhassam, méltóztassanak felállani, a kik a választmány további működését kívánják. *(Zaj. Fölkiáltások: Kérjük a kérdést újra tételni!)* Elmondom még egyszer. Kérem, méltóztassanak csendben lenni, mert ha csend nincs, nem lehet hallani. Világosan kijelentettem, hogy a házszabályok 81-ik szakaszának rendelete szerint az a kérdés, újabban választassék-e meg a kérvényi bizottság? Ennél fogva méltóztassanak

határozni, hogy az eddigi kérvényi bizottság tagjai tovább folytassák-e működésüket vagy pedig új tagok választassanak. *(Maradjon!)*

Szentkirályi Mór: Tisztelt ház! A 81-ik szakasz világosan azt mondja, hogy a kérvények tárgyalására minden hóban újra választassék a bizottság. A választás, tudja a tisztelt ház, miből áll: a választás egyszerű megerősítésből nem áll. A kik a tisztelt ház által meg fognak választatni, igen szívesen eleget fognak kötelességöknek tenni. De ha a ház szabályait meg akarjuk tartani, akkor a választásnak újból meg kell történni. *(Helyeslés.)*

Elnök: Ennél fogva új szavazást kíván a tisztelt ház? 15 tagból állott a kérvényi bizottság: méltóztassanak tehát 15 tagra nézve a szavazati cédulákat holnapra behozni. *(Helyeslés.)*

Bánó József: Mintán bennünket az elnök úr a házszabályokra méltóztatott figyelmeztetni, én is bátor vagyok a tisztelt ház figyelmét a szabályok 24-dik szakaszára felhívni, annál inkább, mert igen sokszor hallottuk, hogy az illető munkálatok a ház osztályaihoz fognak relegáltatni. Azonban még a mai napig a ház osztályokra el nem osztatott: azért méltóztassanak rendelkezni, hogy ez minél előbb megtörténjék. Ha a szabályok egyik szakaszát meg akarjuk tartani, a másikat is meg kell tartani.

Elnök: A képviselőház megalakulása után mindjárt az első ülésben előterjesztém, kívánja-e a tisztelt ház, hogy sorshuzás útján az osztályok alakittassanak, vagy ezt későbbre kívánja halasztani. A többség a mellett volt, hogy ez későbbre halasztassék, a tisztelt ház azon időt kívánván bevárni, midőn Erdély képviselőinek legalább nagyobb része meg fog jelenni. Ez mindedig nem történt meg; de úgy hiszem, hogy rövid időn meg fog történni. Méltóztatnak-e mindjárt hozzáfogni, vagy még egy kevés ideig várni? *(Várunk!)*

Lükő Géza: Én az iménti kijelentésben örömmel megnyugszom, hogy t. i. várjuk be az erdélyi képviselők megérkezését. Azonban, mint tapasztalni szerencsések vagyunk, naponként érkeznek erdélyi képviselőtársaink, kiknek igazolása tekintetében tökéletesen igazságosnak és törvényesnek tartom, hogy ők igazolásaikra befolyhassanak. Ennél fogva bátorkodom indítványozni, hogy az állandó igazoló bizottság a már igazolt erdélyi tagokból szaporittassék.

Bánó József: Tisztelt képviselőház! Legyen szabad egy megjegyzést tennem. A házszabályok azt mondják, hogy a választástól számítandó 30 napig nem lehet tökéletesen igazoltnak tekinteni azokat, kik a ház alakulása után érkeztek. Nem tudom, mennyire fognak a munkálatok haladni; de megtörténhetik, hogy mielőtt az erdélyiek

megérkeznek, valamely munkálat elkészül, melyet az osztályokhoz kellene relegálni, az osztályok pedig még nem lesznek megalakúlva. Azt tartom, tisztelt ház, ha sokkal fontosabb esetről, mint például a válaszfőirati javaslatnál, jónak találtuk az erdélyi képviselőket nem várni be, ezen eset nem oly fontos, hogy szükséges volna őket most bevárni. 1861-ben azok, kik később jöttek, egyszerűen azon sorban, a mint beérkeztek, az illető osztályokba osztattak. Most is így járhatnánk el, mert azt hiszem, elérkezett az ideje, hogy a ház osztályokra oszadjék. *(Zaj.)*

Rajner Pál: Mai nap a tanácskozások alatt már előfordult az eset, hogy egy igen fontos tárgyban, t. i. a házszabályok átdolgozására 12 tagból álló bizottság kiküldése határozatott el; de miután Pest belvárosa követe előterjesztette, hogy ő néhány nap múlva oly indítvánnyal szándékozik a ház elé állni, melynek fő célja az lesz, hogy egy kisebb választmány küldessék ki, a mely javaslatba hozná, hogy a képviselőház tagjai, bizonyos tárgyak szerint, miképen osztassanak választmányokra, az előbb említett választmány megválasztása függőben hagyatott addig, míg ő ezen indítványát a ház elé terjesztendi. A jelen esetben hasonló esetet látok, s ugyanazon eset áll a kérvényi bizottságra nézve is, mely már egy hónapon túl működik. Azt hiszem, a kérvényi bizottságra nézve is föl lenne a szavazás addig függeszthető, míg a nevezett indítvány folytán a többi bizottságra is történik megállapodás. *(Zaj. Ellenmondás.)* Az osztályokra nézve pedig azt hiszem, miután már három hónapja vagyunk együtt a nélkül, hogy a sorsolás megtörtént volna, és remélhető, hogy rövid idő múlva az erdélyi követek is megjelennek, méltóztassanak az osztályok megalakítását is elhalasztani.

Bónis Sámuel: T. ház! Megvallom, nem látom okát, hogy a háznak szakokra osztása miért ne történjék? Ez egészen más, mint a bizottságok kiküldése: mert fordulhatnak elő minden nap oly tárgyak, melyeket a ház e szakokhoz utasítand. Például most bizottság küldetett ki a második főirat elkészítésére, melyre nézve már az indítvány úgy tétetett, hogy azon bizottság munkálata a szakokhoz fog relegáltatni. Én szükségesnek látom, hogy haladéktalanul tétessék meg a szakokra való osztás. A kik későbbben fognak megérkezni, valamint eddig történt, utólag fognak beosztatni. *(Helyeslés.)*

Klauzál Gábor: Tisztelt képviselőház! Ha valami tárgy épen most lenne az osztályok elé tűzendő, természetes, hogy az osztályoknak a sors általi választásához azonnal hozzá kellene fognunk. De olyan tárgyak jelenleg nincs; egy hét vagy legkésőbb kettő alatt itt lesznek erdélyi testvéreink. Azt mondták, akkor könnyű lesz őket az osztályokba besorozni; de én azt hiszem, az osztályokban az elnökválasztásnál úgy, mint a jegyzőválasztásnál is, mindenestre méltányos, hogy erdélyi testvéreinkre tekintettel legyünk. Mivel tehát a jelen pillanatban még nincs szükség arra, hogy valamely tárgyat azonnal az osztályokhoz utasítsunk, véleményem szerint, ha eddig várakoztunk, még várakozhatunk egy kis ideig, míg olyan tárgy előkerülend. Akkorára már erdélyi testvéreink is itt lesznek, s akkor a méltányosságot, melylyel irántok mindenestre tartozunk, egész mértékben fogjuk gyakorolhatni. Véleményem tehát az, hogy jelenleg ezen pillanatban a háznak sors általi osztályokra fölosztása ne történjék meg.

Elnök: Méltóztassanak határozni a fölött, hogy a háznak sors útján kilencz osztályra osztása most történjék-e vagy későbbre halasztassék? Méltóztassanak azok, kik későbbre kívánják halasztatni, fölkelni. *(Megtörténik.)* A többség a későbbre halasztás mellett van.

A kérvényi bizottságra való szavazatok beadása határozatilag ki levén mondva, méltóztassanak holnap beadni szavazati jegyeiket.

Az ülés addig, míg a kilencztagu bizottságra beadott szavazatok összeszámíttatnak, felfüggesztetik. *(Egy óranegyednyi szünet.)*

Andrássy Gyula gr.: T. ház! A küldöttség eljárván megbízatásában, van szerencsém az eredményt a t. háznak előterjeszteni. A jegyző úr fogja az eredményt fölolvadni.

Tóth Vilmos jegyző (olvassa): 240 szavazati jegy adatott be, melyek közül háromra semmi sem volt fölírva. A 240 közül nyert: Deák Ferencz 227, Andrássy Gyula gr. 198, Tisza Kálmán 194, Ghyezy Kálmán 188, Eötvös József b. 176, Klauzál Gábor 174, Csengery Antal 157, Apponyi György gr. 113 és Szentkirályi Mór 107 szavazatot.

Elnök: A közelebbi ülés holnap 10 órakor fog tartatni.

Az ülés végződik dé. 12 1/2 órakor.